

MÜZAKERELİ OKUMANIN ÜST DÜZEY ZİHİNSEL BECERİLERİ KULLANMADAKİ ETKİSİNİN BELİRLENMESİ

*Zekerya BATUR**
*Hakan GÜLVEREN***
*Süleyman BALCI****

ÖZET

Okuma eylemi, bireyin yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Birey okuma eylemiyle yaşamını daha anlamlı bir hale getirebilmektedir. Bu bağlamda okuma alışkanlığı başta çocuk ve gençlerde daha sonra ise yetişkinlerde mutlaka olması gereken bir uğraş olarak düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde insanların okuduğunu anlama ve anlatma becerileri konusunda sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Bu nedenle okullarda ve okul dışındaki etkinliklerde okuma uğraşının alışkanlık hale getirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu konuyla ilgili özellikle öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve okumaya yönelik olumsuz olan tutumlarının değiştirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışma kontrol gruplu deneysel bir araştırmadır. Araştırmaya, gönüllü olarak 12 kişi kontrol ve 12 kişi deney grubu olmak üzere 24 kişi katılmıştır. Çalışma dört hafta sürmüştür. Deney grubu her çarşamba kitabın yaklaşık elli sayfasını okuyarak bir araya gelmiştir. Rehber öğretmen öncülüğünde okunan bölümle ilgili tartışma yapılmıştır. Diğer gruba ise aynı kitap verilmiş, kitabı kendi başına bitirmeleri istenmiştir. Her iki gruba, bir ay sonra okutulan kitapla ilgili okuduğunu anlama testi uygulanmıştır. Testte alt ve üst düzey sorular sorulmuş, her iki grubun alt düzeydeki sorulara verdikleri cevaplar anlamlı bir fark oluşturmazken üst düzeydeki sorulara verilen cevaplarda ise deney grubunun lehine anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Buna göre müzakereli okumanın okuduğunu anlamada etkili olduğu, bu teknikle bireyin algılama ve kavrama düzeyinden analiz ve değerlendirme düzeyine çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tartışarak Okuma, Anlama, Zihinsel Beceriler

* Yrd. Doç. Dr. Uşak Üniversitesi Eğt. Fak. Türkçe Eğitimi Böl. El-mek: zekeryabatur9@gmail.com

** Uşak Üniversitesi Eğt. Fak. Türkçe Eğitimi Böl. El-mek: hakan.gulveren@usak.edu.tr

*** MEB, Doktora Öğrencisi, sbalci55@hotmail.com

THE EFFECT OF DISCUSSING THE READING IN USING HIGH-LEVEL COGNITIVE SKILLS

ABSTRACT

Reading has an important role in an individual's life. The individual can make his/her life more meaningful through reading. Thus, reading habit is thought to be a necessary interest in people's life; gradually for kids and youngs primarily and then for adults. When the studies are analyzed, it is seen that people have difficulties in both understanding and expressing what they read. That's why, it is necessary to make the reading habit compulsory both in class and out class. In this context, the students are to gain conciousness and their negative attitudes towards reading should be changed.

This study is an experimental search with a control group. Totally 24 volunteer participant consisting of 12 people in experimental group and 12 people in control group participated in this search .The study lasted four weeks. The experimental group met together every Wednesday and read 50 pages of the book. The debate was led by the teacher and they discussed about the parts they were reading. The same book was given another group and one month later a they were applied a comprehension test. In this test both groups were asked low and high level of questions and while responses of both groups for low-level questions didn't ended with meaningful differences, experimantal group had better results of meaningful answers in high-level questions. As a result it was seen that negotiational reading has positive effects in reading comprehension, and by the help of this technique one can proceed to analysis and evaluation level from perception and comprehension level.

Key Words: Reading by Debating, Comprehension, Mental Skills

GİRİŞ

Bilgi güncellenmesinin sürekli değiştiği, bilim ve teknolojinin insan hayatında değişimleri zorunlu kıldığı günümüz dünyasında, insanın hem mesleki hem de sosyal hayatında sürekli bir değişime ve uyuma ihtiyaç duyduğu açıkça görülmektedir. Temel eğitimden sonra mesleki kariyerin gelişiminde, değişen ve gelişen dünyaya ayak uydurabilmede bireylere düşen görevler vardır. Hayatı duyarak ve anlamlı yaşamada okumanın, bilgilenmenin, araştırmanın ve neticede de akıl yürütmenin ne kadar önemli bir ihtiyaç olduğunun farkında olabilmekte bu görevlerin başında gelmektedir. Kendini geliştirmenin, değiştirmenin, yetiştirmenin birçok yolu olsa bile bizce en önemlisi *okuma* eylemidir. Kitap okuma ise belli bir alışkanlık ve zaman isteyen bir süreçtir. Bu süreci birçok faktör etkilemektedir. Okuma eyleminin alışkanlığa dönüşebilmesi için aileden çevreye, çevreden de aileye okumaya yönelik olumlu bir etkileşim olması gerekmektedir. Bu nedenle okuma alışkanlığının kazanılması eğitim ve öğretim etkinliklerinin en önemli amaçlarından olmalıdır (Özbay, 2006; Janes, 2008; Myette, 2006). Ne var ki, toplumumuzda okuma eylemine ve okumayı teşvik edecek ortamların geliştirilmesine yeterince önem verilmemektedir. Hâlbuki hayatın her kademesinde güncellenen bilgiye ulaşmanın yollarından biri de kitap okumaktır. Okuma, hayatın tüm basamakları için merkezi yapıyı

Turkish Studies

oluşturmaktadır. Okuma ile başlayan eğitim hayatında, başarıya ulaşabilmenin en temel faktörlerinden birisi de okuma ve okuduğunu anlayabilme becerisini kazanabilmektir. O zaman okuma eylemi nedir? Bu bağlamda alanyazın tarandığında bilim insanlarınca yapılmış birçok okuma tanımıyla karşılaşmaktadır. Bunlardan bazıları ise; Ocak'a (2004) göre okuma; yazılı bir metni mekanik olarak tekrar etmek değil basılı bir materyalden anlam çıkarmaktır. Demirel (1995), okumayı bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışması sonucu, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliği olarak tanımlamaktadır. Yangın (1999) ve Tosunoğlu (2002) okumayı, bir yazıdaki sembolleri tanıma ve anlamlandırma olarak ifade etmektedir. Güneş'e (2007) göre "Okuma, zihnin gelişimine en büyük katkıyı sağlayan öğrenme alanıdır. Okuma sürecinde yazılar zihinsel kavramlara çevrilmekte, anlamlandırılmakta ve beyinde yapılandırılmaktadır." şeklinde tanımlamışlardır. Büyük mütefekkir Cemil Meriç ise okumayı, 'iki ruh arasında âşıkane bir mülakat' olarak ifade etmektedir. (Meriç, 2009). Bu tanımlamalardan çıkarabileceğimiz ortak sonuç ise okuma eyleminin sadece kelimeleri tanıma değil, anlama ve kavrama ile gerçekleşen bir etkinlik olduğu yönündedir. Okuma mekanik bir etkinlikten öte, birçok üst düzey becerileri gerektiren bir süreçtir. Okuma boş zamanlarda, vakit doldurmak için yapılacak bir işten ziyade gün içinde özel vakit ayırıp gerçekleştirilmesi gereken bir eylemdir. Çünkü okuma tanımlarından da anlaşıldığı gibi okumada asıl amacın anlamlandırma veya bir diğer ifade ile içselleştirme olması yönündedir. O halde ısrarla üzerinde durulan *anlama* nedir? Anlama, yazının ya da konuşmanın ne demek istediğini algılamaya, kavramaya, ilgilerini bulmaya ve bir sonuca varmaya çalışarak okuma ve dinleme etkinliklerinin amacını gerçekleştirmek (Göğüş, 1978); okunan metnin yahut dinlenen bir konuşmanın içeriğini ve mesajını algılama (Aktaş ve Gündüz, 2004) olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak anlama, okunan metnin yahut dinlenen konuşmanın içeriğinin ve mesajının algılanmasıdır (Calp, 2005). Tam bir anlamının gerçekleşebilmesi için okuyucunun kendi düşüncelerini bir tarafa bırakıp esere odaklanması ve verilmek istenen noktaları anlamaya çalışması gerekmektedir. Okuyucu kendi düşüncesini bir tarafa bırakarak, yazarın sunduğu düşünceleri anlamaya çalışmalı, anladıkları üzerinde düşünmeli, kendi bilgi ve deneyimleri ışığında okuduklarını incelemeli ve değerlendirmelidir (Güneş, 1997). Okuduğunu anlama, okumada ulaşılması gereken nihai hedeftir. Nitekim okumanın algılanması gözle değil, beyinle ilgili bir durumdur. Gözün metni görmesi, onu algılayabilmesi ve metindeki mesajı anlayabilmesi için yeterli değildir. Okur, metni gözleriyle değil, beyniyle okuduğu için, şekillerden ziyade, anlama dikkat etmelidir. O zaman okuduğunu anlama ise; "Okurun metin ile etkileşimi esnasında, metnin içeriği ve iletisi ile kendi var olan bilgi ve becerilerini bütünleyerek anlamı yapılandırma sürecidir" (Pardo, 2004, s. 272). Literatürde *okuduğunu anlamamanın*, farklı yazarlar tarafından yapılmış birçok tanımı yer almaktadır. Akyol'a göre "Okuduğunu anlama, okuyucunun ön bilgileri ile metinlerden öğrendiklerini karşılaştırıp, sentez ederek yeni bir düşünceye ulaşmasıdır (Akyol, 2005:2). Temizkan (2009) ise okuduğunu anlamamanın birçok faktörün bir araya gelmesiyle oluştuğunu, anlama sürecinin çözümleme, anlama ve yorumlama, eleştirme gibi farklı becerilerin etkin olarak kullanımıyla ilgilidir diye tanımlamıştır. Okuduğunu anlamada, okunan kelimenin anlamını bilmek yeterli değildir. Kelimenin anlamını bilmenin yanı sıra, anlama, kavrama, zihinde yapılandırma, aralarında ilişki kurma ve değerlendirme yapmak da gereklidir" (Güneş, 2000; Karatay, 2007). Yapılan tanımlamalardan anlaşılan, ön bilgilerin etkili bir şekilde kullanılması ve okuma sürecinde okunanlarla ilişkilendirilmesinin önemine vurgu yapıldığı ve okuma eyleminin anlama yetisi ile sonuçlandırılması gerektiğidir. Okumak, yemek yemek, nefes almak, konuşmak kadar doğal bir durumdur. Alışkanlık haline getirilen bir okuma bireyin hem akademik başarısına hem sosyalleşmesine hem de hayatı duyarak yaşamasına yardımcı olacaktır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde okuma eyleminin sadece belli bir formatta gerçekleştirilmediği aksine birçok okuma yönteminin olduğu görülmektedir. Okuma türlerinin çeşitlenmesinde ise amaca ve ihtiyaca görelilik ölçü alınmaktadır. Genel olarak okuma türleri şu şekilde ifade edilmektedir: eleştirel okuma, tartışarak okuma, metinlerle ilişkilendirerek okuma, ezberleme,

Turkish Studies

okuma tiyatrosu, söz korusu, soru sorarak okuma, tahmin ederek okuma, işaretleyerek okuma, not alarak okuma, özetleyerek okuma, göz atarak okuma, sesli okuma ve sessiz okuma. İşte bu bağlamda yukarıdaki okuma türlerine ilave olarak yeni bir okuma türünü tanıtmak ve uygulanabilirliğini sınamak bu makalenin amacını oluşturmaktadır. Okuduğunu anlama hususunda alternatif bir yöntem olarak **müzakereli okuma** kavramı bu çalışmada tartışılmıştır. Bu kelimenin anlamı, en az iki veya daha çok kişinin katılımıyla bazı meselelerin müzakere edilmesi ya da bir konuyu karşılıklı olarak enine-boyuna tüm ayrıntıları ile konuşma demektir. Müzakereli okuma ise; okunan eserdeki ima ve göndermeleri, anlam derinliklerini, seçilen kelimelerdeki incelikleri yakalamaya çalışma, yani bu kelimeyi neden kullanmış, niçin aynı anlama gelen başka bir kelime kullanabileceken bunu tercih etmiş diye sorgulayarak okumak, noktadan ve virgüllerden dahi anlam çıkarma gayreti içinde olabilmek demektir. Aynı zamanda müzakereli okuma; eşeleyerek, satır aralarında dolaşarak, buradan ne anlayabilirim-çıkarabilirim gayreti ile okumak demektir. Müzakereli okumada odaklanma, kitaba kendini verebilme esastır. Okunan eser sadece okuma eylemini gerçekleştirmek için değil, mukayeseli ve analitik bir bakış açısıyla, yeni çıkarımlar ve tahlillere ulaşma gayreti içinde okunmalıdır. Bu kavramsal açıklamalardan sonra uygulamanın nasıl yapılacağından da bahsetmek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Müzakereli okumanın bazı aşamaları vardır:

Müzakere öncesi;

- 1-Öncelikle grup başkanı ve katılımcılar belirlenir,
- 2-Grup başkanı, donanımlı, yetkin ve etkin olmalıdır,
- 3-Berberce okunacak kitap belirlenir,
- 4-Kitabı okumada belli bir takvim çıkarılmalıdır (Kitap 3 haftada bitirilecek gibi...)
- 5-Müzakere edilecek kısım katılımcılar tarafından önceden en az bir defa okunmuş olmalıdır,
- 6-Eser bireysel okunurken kitabın kenarına notlar alınmalı, anlaşılmayan yerler işaretlenmeli, etkilenilen yerlerin altı çizilmelidir,
- 7-Okunan yerle ilgili sorular çıkarılmalıdır.

Müzakere esnasında;

1. Herkesin elinde, müzakere edilecek metninin yani kitabın bulunması,
2. O hafta belirlenen bölüm, başkan tarafından okunmalı(ama bu motamot bir okuma değil de ilgili kısmı özetleme, açıklama, vurgu yapma, önemli kısımları izah etme şeklinde olmalıdır.),
3. Grup üyeleri okunan yeri takip etmeli, o kısmı önceden okuduğundan dolayı aklına takılan, anlamadığı veya katkıda bulunabileceği yerlerde söz hakkı almalı, paylaşımda bulunmalıdır,
4. Grup üyeleri, gönüllülük esası ile bir araya geldiğinden ilk başta birbirlerini tanımamadan kaynaklanan sıkılma, çekinme, heyecanlanma gibi durumlar olabileceğinden grup başkanının yeri geldiğinde kendisinin hayat tecrübesi ettiği konuları içtenlikle anlatması, açıklamalarda bulunması gerekmektedir,
5. Katılımcılara söz hakkı verilmeli, herkesin fikri alınmaya çalışılmalı, etkileşimli bir okuma gerçekleştirilmelidir. ‘Buradan siz ne anladınız?’, ‘Katılıyormusunuz?’, ‘Siz olsaydınız nasıl davranırdınız?’, ‘Bu konuyu örneklendirebilir

Turkish Studies

misiniz?’ ‘Niçin’, gibi özendirici, yüreklendirici, okunan kısma analitik ve eleştirel bakmayı sağlayacak sorular sorulmalıdır,

6. Grup başkanı ihtiyaca göre belirlenen kitabın dışında işlenecek konunun başka yazarlar tarafından nasıl ele alındığını tespit etme ve anlaşılabilirliği artırma adına başka kaynakları da gruba getirip açıklamalarda bulunabilir.

Müzakereli okuma sonrasında;

1. “Ne anladım? Bana katkısı ne oldu? Okuma öncesi ve sonrası fikirlerim arasında fark var mı? Sorularına cevap aranmalıdır.

2. Okunanı kalıcı hale getirmenin en güzel yollarından biri de anladıklarını yazmaktır. Bundan dolayı katılımcılara okunan kitaba ilişkin çıkarımlarını belirten yazı yazmaları istenmelidir.

Kitapta anlatılan şeyler üzerinde ısrarla durma; ele alınan konular arasındaki münasebetlere, o kitaptaki belli konuların başka kaynaklardaki işleniş tarzına bakma da okunanı daha iyi anlama adına göz ardı edilmemesi gereken bir yöntemdir. Ancak burada konuyu daha iyi açıklayayım derken kitabın ana ekseninden uzaklaşmamak ve okunanı ayrıntıya boğmamak esas olmalıdır. Bu araştırmada hem yeni bir okuma türü olan müzakereli okumayı tanıtmak hem de deneysel bir uygulama ile uygulanabilirliğini sınamak amaçlanmıştır.

ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, müzakereli okumanın üst düzey zihinsel becerileri kullanmadaki etkisini belirlemektir.

ARAŞTIRMA SORUSU

Müzakereli okuma ile düz okuma arasında, üst düzey zihinsel becerileri kullanmadaki etkisi açısından anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmada deney ve kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Çalışma bir ay sürmüştür. Deney ve kontrol gruplarına Prof.Dr. Nevzat Tarhan’ın *Aile Okulu* adlı kitabı verilmiştir. Bu kitap katılımcılar tarafından seçilmiştir. Rehber öğretmen deney grubuyla çarşamba günleri 15.00-17.00 arası bir araya gelerek kırk ile elli sayfalık kısım müzakereli bir şekilde okunmuştur. Bu tartışmalar sırasında “Okuduğunuz bölümde neler anlatılmaktadır? Okuduğunuz bölümle çevrenizde karşılaştığınız olaylar arasında bir benzerlik var mı? Siz olsaydınız nasıl davranırdınız?” gibi konuyla ilgili sorular sorulmuştur. Sorulan sorularla, katılımcıların yaşamlarından hareketle anlaşılmayan konular anlaşılır hale getirilmeye, bilgi paylaşımında bulunulmaya çalışılmıştır. Kontrol grubuna ise kitap verildikten bir ay sonra tekrar bir araya gelerek kitapla ilgili hazırlanan test uygulanmıştır. Her iki grubun testlere verdikleri yanıtlar doğrultusunda değerlendirilmeler yapılmıştır.

Katılımcılar

Katılımcılar 30-45 yaş arası yetişkinlerden oluşmuştur. Çalışmaya deney grubu N=20, kontrol grubu N=20 olmak üzere toplam 40 gönüllü veli katılmıştır. Bu katılımcılardan lise mezunu olanlar çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmanın ilerleyen safhalarında özellikle okuduğunu anlama testinin uygulanması sırasında katılımcılardan bazılarının bulunmamasından dolayı araştırmada istatistiksel analizler, deney(N=12) ve kontrol(N=12) olmak üzere toplam 24 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Turkish Studies

Verilerin Analizi

Müzakereli okuma uygulamasının etkililiğini belirleyebilmek için çoktan seçmeli, 20 sorudan oluşan “Okuduğunu Anlama Testi” hazırlanmıştır. Bilgi, kavrama düzeyindeki sorular alt düzey; uygulama, analiz ve değerlendirme düzeyindeki sorular ise üst düzey düşünme becerileri olarak kategorize edilmiştir. Hazırlanan soruların düzeylerinin uygunluğu konusunda uzman görüşlerine başvurularak gerekli düzeltmeler yapılmış ve test uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Okuduğunu anlama testinde velilerin her bir soruya verdikleri doğru cevap 1, yanlış cevap ise 0 ile puanlanmıştır. Elde edilen puanlar SPSS 15.0 programı ile analiz edilmiştir. Çift yönlü varyans analizi ve t testi kullanılmıştır, anlamlı fark Scheffi testi ile analiz edilmiştir.

BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde çalışmada elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Gruplara Göre Betimsel İstatistikler

Gruplar	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Deney	12	17,17	1,75	22	3,29	.003
Kontrol	12	14,50	2,20			

Tablo 1'e göre deney grubunun müzakereli okuma sonunda yapılan testten elde ettiği puanların ortalamasının ($\bar{X}=17,17$), kontrol grubunun ortalamasından büyük olduğu ($\bar{X}=14,50$) görülmektedir. Ortalamalar düzeyinde ortaya çıkan farkın anlamlılığı için t testi uygulanmıştır. Buna göre deney ve kontrol gruplarının ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır ($t_{22}=3,29$, $p<.01$). Müzakereli okuma yapılan deney grubunda elde edilen puanların daha yüksek olduğu görülmektedir. Bir başka ifade ile düz okuma yapılan kontrol grubu okunan kitap üzerinde fazlaca düşünmediği, okuyup geçtiğinden dolayı okuduğunu anlama testinden aldıkları puan ortalamaları düşük olmuştur. Deney grubunda ise ilk hafta yapılan müzakereli okumadan sonra, tartışma sırasında katılımcılara “neden, nasıl, niçin, siz ne düşünüyorsunuz, sizin hayatınızda da böyle bir durum oldu mu?” gibi sorularla yönlendirmeler yapıldığından dolayı, okudukları kitabı daha ayrıntılı düşündükleri söylenebilir. Kontrol grubunda katılımcılar kitabı okurken bu tür soruları kendi kendilerine sorarak düşünmüş olabilirler, fakat deney grubu bu anlamda düşünmeye zorlanmış, düşünceleri tesadüfe bırakılmamıştır. Bu bağlamda okunanın tam olarak anlaşılmasında sesli düşünme ve paylaşmanın deney grubunda etkili olarak kullanılması deney grubundaki velilerin kontrol grubuna göre daha başarılı olmalarına neden olduğu düşünülebilir.

Müzakereli okuma, deney grubunun puanlarının artmasında etkili olmuştur, bir başka ifade ile katılımcılar müzakereli olarak kitap okudukları zaman okuduğunu anlama ve üst düzeyde düşünme becerilerini kullanabildikleri söylenebilir. Bu bulgu Tablo 2 incelendiğinde de kolaylıkla ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2. Alt ve Üst Düzeye İlişkin Farklılıklar

Grup		Alt Düzey	Üst Düzey	sd	T	P
	\bar{X}	9,75	7,42	22	1,06	.30
Deney	Ss	1,36	1,31			
Kontrol	\bar{X}	9,17	5,33	22	3,90	.001

Turkish Studies

	Ss	1,34	1,30
	\bar{X}	9,46	6,38
Toplam	Ss	1,35	1,66

Müzakereli okuma yapılan grupta alt düzey olarak kategorize edilen bilgi ve kavrama düzeyindeki sorulara verilen cevapların ortalaması 9,75; düz okuma yapılan grupta ise 9,17 olarak hesaplanmıştır. Bu düzeyde istatistikî olarak anlamlı fark ortaya çıkmamıştır ($t_{22}=1,06$; $p>.05$). Müzakereli okunsa da okunmasa da katılımcılar bilgi ve kavrama düzeyinde bilişsel becerilerini kullanabilmektedirler. Elde edilen bu bulguya dayalı olarak yetişkinler için bu düzeyde çok fazla bir etkinlik yapmaya gerek olmadığı, gerekli kaynaklar sağlandığında okuyarak temel bilgileri kazanabilecekleri şeklinde yorumlanabilir.

Üst düzey zihinsel beceri gerektiren problem çözme, analiz, değerlendirme düzeyindeki sorularda deney grubunun ortalamasınının 7,42; kontrol grubunun ise 5,33 şeklinde bulunmuştur ve fark istatistikî olarak anlamlıdır ($t_{22}=3,90$; $p<.01$).

Kitap müzakereli olarak okunduğunda üst düzey zihinsel beceriler daha fazla kullanılmakta ve bu düzeyde sorulan sorular daha kolay çözülebilmektedir. Düz okuma yapıldığında okuyucu neden sonuç ilişkilerini çok düşünmediğinden veya dikkat etmediğinden okuduğunu tam anlamadan yüzeysel geçebilmekte, gerekli olan bilgiyi okuma sırasında edinmesine karşın bu bilgilerin belli durumlarda kullanılması problem çözülmesi ve analiz yapılması gerektiği durumlarda kullanamamaktadır.

Bu bağlamda müzakereli/tartışmalı okuma, okuyucunun okuma davranışında değişikliklere neden olmaktadır. Müzakereli okuma diğer okuyucularla bilgileri, deneyimleri paylaşma imkânı vermesi nedeniyle anlaşılmayan, yanlış anlaşılabilir durumların açığa çıkarılarak grupça düzeltilmesine imkân sağlamaktadır. Deney grubunda da her hafta veliler kendi hayatlarından örneklerle okunan bölümleri tartıştıklarından konunun anlaşılması daha kolay olmaktadır. Örnek durumlar verildiğinde de deney grubundaki veliler durumu daha kolay anlamakta ve uygun çözüm önerileri getirebilmektedirler. Örneğin, katılımcı okuduğu metinde çocukla iletişim konusuyla ilgili bir sorun gördüğünde bunu kendisi ile özdeşleştirmekte ve bununla ilgili yorum yapabilmektedir. Kendi tecrübelerini aktarırken (olumlu veya olumsuz), diğer katılımcıların da aynı sorunla karşılaştıklarını ve buna ilişkin çözüm önerilerinde buldukları görülmüştür. Katılımcılarda görünen bu yaklaşım onların üst düzey zihinsel becerileri kullandıklarını göstermektedir. Bu durumda, okuduğunu anlamada yardımcı olan üst düzey düşünme becerileri devreye girmekte ve birey farklı düşünme yolları kullanma zorunluluğu hissedebilmektedir. Buna göre müzakereli okumanın üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Okuma, temelde anlamaya dayalı bir zihinsel eylem olarak görülmektedir. Zihinsel eylemler ise alt ve üst olmak üzere ele alındığında okumanın bu iki nokta arasında gidip geldiği görülmektedir. Okuduğunu anlama ve anlatma bireyin düşünme düzeylerine bağlıdır (Çam, 2006; Özdemir, 1997; Adalı, 1993; Abbott, 2012; Senechal ve LeFevre, 2012; Karabay ve Kayıran, 2010; Odabaş, 2008; Ünal, 2006). Okuduğu konuyu alt seviyede anlayan bireyin o konuyla ilgili yeni fikirler üretmesi ya da buna ilişkin çözüm önerileri getirmesi beklenemez. Bu durum sadece metni seslendirme ya da temel anlamla sınırlı kalma olarak düşünülebilir. Oysa okuduğunu anlamada, okunandan hareketle yeni bir bakış perspektifi yakalama veya en azından okunanını kendi cümleleriyle dile getirilme hedeflenmektedir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında genel olarak okuduğunu anlamada yetersiz kaldığı ve özellikle de bilgi ve kavrama basamağında hemen hemen benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür (Baccus, 2004; O'Reilly ve McNamara, 2007; Barth et. all, 2012; İşeri, 2010; Yılmaz ve Köksal, 2008; Whittaker, 1992; Louv&Wyk, 2008; Stennes e.t. all, 2005; Başar, 2008; Blue, 2012; Temizyürek, 2008; İpşiroğlu, 1993; Özdemir, 1983; Nash, 2008). Bu sonuç, yapılan bu çalışmayla da örtüşmektedir. Uygulama sırasında her ne kadar katılımcılar yönlendirilse de yönlendirilmeyen katılımcılar düzeyinde puan almaları bu sonucu güçlendirmektedir. Yani okuyucular alt düzey düşünme becerileri noktasında herhangi bir sorun yaşamamaktadırlar. Asıl sorun ise bundan sonra başlamaktadır. Okuduğunu anlamada ve anlatmada bireyin üst düzey düşünmemesi üzerinde durulması ve bu konuya dikkat çekilmesi önemli bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bireyin okuduğundan hiçbir şey çıkarmaması ya da çıkardığı ile anlatılmak istenilenin farklı olması okumanın amacına ulaşmadığına ilişkin bir bulgu olarak düşünülmektedir. Yapılan çalışmada deney grubunun, okuduğunu anlamada müzakereli okumanın kendilerine farklı bir bakış açısı kazandırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca okunan konuyla ilgili konuşulurken kitaptaki kavram kargaşasının giderildiği ve yanlış anlaşılmanın böylece ortadan kaldırıldığı gözlenmiştir. Deney grubuna yönetilen sorular onların üst düzeyde düşünmelerine yardımcı olduğu görülmüştür. Müzakereli okumanın temelinde sorgulama olması ve yaklaşımın da okuduğunu anlama felsefesine uygun olması nedeniyle çalışmanın okuduğunu anlamaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ABBOTT, A. A. (2012). The Relationship of Error Rate and Comprehension in Second and Third Grade Oral Reading Fluency Reading Psychology, 33:104–132.
- ADALI, O. (1993). Bilgilendirici Metinlerin Okunması, Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim, İstanbul: Ç.Y.D.D. Yayınları 1/Cem Yayınevi.
- AKTAŞ, Ş. ve GÜNDÜZ, O. (2004). Yazılı ve Sözlü Anlatım, Kompozisyon Sanatı, Akçağ Yay., Ankara.
- AKYOL, H. (2006). Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri, Kök Yayıncılık, Ankara.
- BARTH, K. vd. (2012). Reliability and Validity of Oral Reading Fluency Median and Mean Scores Among Middle Grade Readers When Using Equated Texts, Reading Psychology, 33: 133–161.
- BACCUS, A. A. (2004). Urban Fourth and Fifth Grade Teachers' Reading Attitudes and Efficacy Beliefs: Relationships to Reading Instruction and To Students' Attitudes And Efficacy Beliefs, Doctor of Philosophy, University of Maryland.
- BLUE, E. (2012). Reading and Interpretive Response to Literary Text: Drawing Upon Sociocultural Perspective, *Reading & Writing Quarterly*, 28: 164–178.
- BAŞAR, M. (2008). İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinde Çeviri Metni Okuma Hızı Ve Anlama İlişkisi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 103-110.
- CALP, M. (2005). Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi, Eğitim Kitabevi, Konya.
- ÇAM, B. (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Görsel Okuma Düzeyleriyle Okuduğunu Anlama, Eleştirel Okuma ve Türkçe Dersi Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- GÖĞÜŞ, B. (1978). *Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- GÜNEŞ, F. (2007). Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma, Nobel Yayın ve Dağıtım, Ankara.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

- GÜNEŞ, F. (1997), *Okuma- Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi* Ocak Yayınları, Ankara.
- GÜNEŞ, F. (2000). *Okuma Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- DEMİREL, Ö. (1995). *Türkçe Programı ve Öğretimi*, Ankara: USEM Yayınları.
- İPŞİRLİOĞLU, Z. (1993). Okumayı Öğretme, Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim, İstanbul: Ç.Y.D.D. Yayınları 1 / Cem Yayınevi.
- İŞERİ, K. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuma Tutumlarının İncelenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>.
- JANES, J. L.(2008). Families, Motivation, And Reading: Pre-Adolescent Students and Their Reading Motivation And Family Reading Habits, Master of Science, Iowa State University.
- KARABAY, A. ve KUŞDEMİR KAYIRAN, B.(2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama becerileri ve okumaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki, *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*: 38: 110-117.
- KARATAY, H. (2007). İlköğretim Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerine Alan Araştırması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- LOUV, G. ve WYK, A. (2008) Technology-Assisted Reading for Improving Reading Skills for young South African Learners, *Electronic Journal of e-Learning*, 6(3), 245-254.
- MYETTE, S. (2006). Finding a Great Read: Book Selection Strategies for Sixth Grade Silent Reading, Master of Arts in Education, Pacific Lutheran University.
- NASH, S. S. (2008). A Fresh Look at College Developmental Reading, Degree of Doctora, New Jersey.
- O'REILLY, T. ve MCNAMARA, D. (2007). The Impact of Science Knowledge, Reading Skill, and Reading Strategy Knowledge on More Traditional “High-Stakes” Measures of High School Students’ Science Achievement, *American Educational Research Journal*, 44(1): 161–196.
- OCAK, G. (2004). İlköğretim Okulu 5.Sınıf Öğrencilerinin Okuma Anlama Düzeyine Videonun Etkisi, *İlköğretim-Online*, 3 (2), 19–25, [Online]:<http://ilkogretim-online.org.tr>
- ODABAŞ, H., ODABAŞ, Y ve POLAT, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği, *Bilgi Dünyası*, 9(2):431-465
- ÖZBAY, M. (2006). Özel Öğretim Yöntemleri I. Ankara: Öncü Basımevi.
- ÖZDEMİR, E. (1983). Okuma Sanatı, Nasıl Okumalı, Neler Okumalı, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- ÖZDEMİR, E. (1997). Eleştirel Okuma (2.baskı), Ankara: Ümit yayıncılık.
- SENECHAL, M. ve Lefevre, L. (2012). Parental Involment in the Development of Children’s Reading: A Five-Year Longitudinal Study, *Children Development*, 73(2): 445-460.
- STENNES ve diğerleri (2005). A Longitudinal Study of Gendered Vocabulary and Communicative Action in Young Children, *Developmental Psychology* , 41(1), 75–88.
- TEMİZYÜREK, F. (2008). The Impact of Different Types of Texts on Turkish Language Reading Comprehension at Primary School Grade Eight Students, *Eurasian Journal of Educational Research*, 30,141-152.

-
- TOSUNOĞLU, M.(2002). Türkçe Öğretiminde Okuma Alışkanlığı ve Çocukların Okuma Eğilimleri. *Türk Dili* (609), 547-563.
- ÜNAL, E.(2006). İlköğretim Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerileriyle Okuduğunu Anlama ve Okumaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi.
- YANGIN, B. (1999). İlköğretimde Türkçe Öğretimi (İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MERİÇ, C. (1985). Umrandan Uygarlığa, Ankara: İletişim Yayınları.
- PARDO, L. S. (2004). What every teacher needs to know about comprehension. *The Reading Teacher*, 58(3), 272-280.
- TEMİZKAN, M. (2009). Metin Türlerine Göre Okuma Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- WHITTAKER, A. K. (1992). Construction Science Knowledge From Exposition: The Effects of Text Structure Training, Doctor of Philosophy, Stanford Üniversitesi.
- YILMAZ, M. ve KÖKSAL, K. (2008). Tekrarlı Okuma Yönteminin Okuduğunu Anlamaya Etkisi, *Millî Eğitim*, 179, 51-64.